

*Обществени нагласи за избора на
еднолични и колективни органи,
избирани от Народното събрание*

I. Въведение

Настоящият доклад представя резултатите от национално представително проучване сред 1000 пълнолетни българи, проведено по метода на пряко стандартизирано интервю в периода 17-25 март 2025 година. Основната цел на проучването е да бъде измерена запознатостта на широката общественост с процедурите по избор на членове на еднолични и колективни органи, избирани от Народното събрание, очакванията към резултата от тези процедури, както и общата запознатост и оценка за работата на регулаторите.

II. Запознатост и очаквания към процедурите по избор на членове на еднолични и колективни органи

Фигура 1 Запознатост с процедурата по избор на членове на еднолични или колективни органи, избирани от Народното събрание

Процедурите по избор на колективните органи, избирани от Народното събрание (част от тях наричани „регулатори“) протичат при не особено висок обществен интерес. Едва 11% посочват, че следят внимателно и с подробности случващото се в това поле, докато 47% се интересуват от тях, но само най-общо. Делът на проявяващите интерес към тези процедури преобладава сред хората с **висше образование и живеещите в столицата**.

Какви са вашите очаквания, как според вас ще протекат процедурите?

Освен с не особено висок интерес тези процедури са съпроводени и с висок обществен скептицизъм за резултата от изборите и назначенията. Общо 82% смятат, че ще бъдат избрани приближени до политическите сили лица, 77% смятат, че ще бъдат избрани/назначени лица, които биха обслужвали интересите на политическите сили, които са ги излъчили, а 74% смятат, че ще има много отлагания и скандали в процеса на избор. В крайна сметка почти две трети (64%) очакват, че може изобщо да не се стигне до избор.

Около една трета от широката общественост вярват, че ще бъдат избрани лица, които са утвърдени в своята област професионалисти, както и че в рамките на тези процедури политическите сили ще постигнат разумен консенсус и представителство. Едва 23% смятат, че ще бъдат назначени лица, които ще действат независимо по съвест, а 22% вярват, че ще бъдат назначени лица, които са с висок морал и високи нравствени качества.

Младите хора на възраст 25-29 години изразяват по-оптимистични нагласи и са малко по-склонни да смятат, че в крайна сметка ще бъдат избрани хора, утвърдени в своята област, с висок морал, които ще действат независимо. Сред по-високите възрастови групи преобладават дяловете на тези, които смятат, че ще бъдат избрани лица, за които партиите вече са се договорили и които ще обслужват интересите на икономическите кръгове.

Фигура 3 Обществено мнение за регулаторите в страната

Негативните нагласи към процесите на избор на колективни органи и възможните резултати от тях, оказват влияние и върху очакванията за ролята и мястото им в обществото. **Близо половината от широката общественост (46%) са на мнение, че работата им става известна на обществото, обикновено, когато има скандали, а около**

две пети смятат, че работят в интерес на определени корпорации (40%) или в полза на олигархията (38%). Съществува на тяхната работа и ползите им за обществото остават назад във възприятията на широката общественост. За около 20% те имат важни контролни функции в специфични сектори или регулират специфични дейности (одит, далекосъобщения, ценообразуване на важни стоки) и чувствителни за обществото сфери (разузнавателни средства, защита на личните данни, финансов надзор) -15%. Ролята им за регулиране на обществените отношения се разпознава от едва 14% от пълнолетните българи. Едва 5% посочват, че регулаторите в страната са независими от изпълнителната власт, а 6% - че са независими от законодателната власт.

Фигура 4 Обществени нагласи към участието на гражданското общество в процедурите по избор на членове на еднолични или колективни органи, избирани от Народното събрание

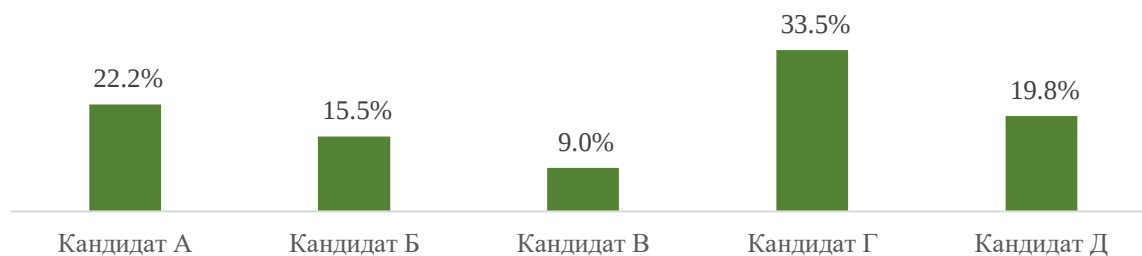
94% от широката общественост смятат, че гражданското общество трябва да участва в процедурите по избор на органи от народното събрание. Най-предпочитаната форма за такова участие е като бъде дадено право на граждански организации да номинират кандидати (46%). Около една четвърт биха искали да бъде направена комисия от независими граждански организации, която да оценява кандидатите, а 22% - да има възможност да се включват с въпроси и становища по време на изслушванията на кандидатите.

Фигура 5 Типологични кандидати, които са тествани в изследването

	Почтеност	Професионализъм	Независимост	Обвързан е с политически и икономически кръгове	Обществен авторитет
Кандидат А	Да	Да	Не	Не	Да
Кандидат Б	Не	Да	Да	Да	Не
Кандидат В	Да	Не	Да	Не	Не
Кандидат Г	Не	Не	Не	Да	Да
Кандидат Д	Да	Да	Да	Да	Не

Фигура 6 Обществени нагласи кой кандидат е най-вероятно да бъде избран

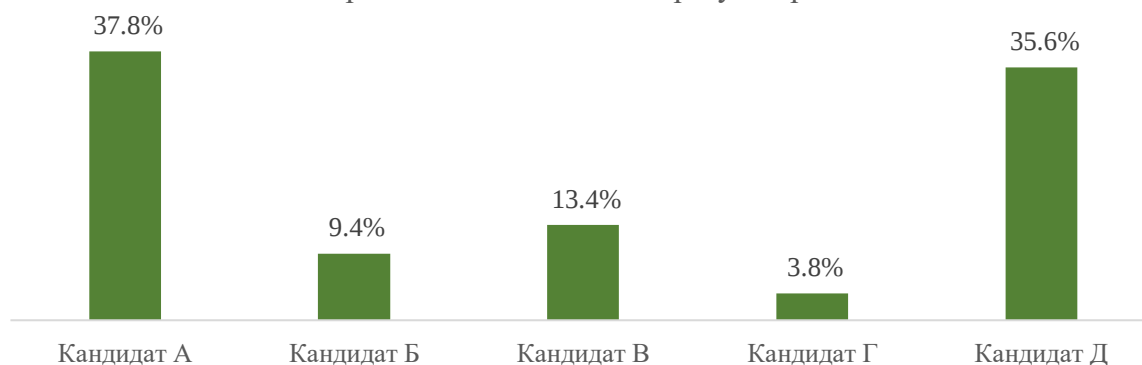
Кой от тях е най-вероятно да бъде избран/назначен на ръководен пост в някой от регулаторните органи, за които в момента текат номинации?

Очакванията на широката общественост е на ръководни постове в регулаторните органи да бъдат назначени лица с обществен авторитет, обвързани с политически и икономически кръгове, но без почтеност и професионализъм (34%) или почтени професионалисти, които имат обществен авторитет, но които не са независими (22%).

Фигура 7 Нагласи на широката общественост към избор на някой от посочените кандидати

А вие лично кой кандидат бихте искали да бъде избран/назначен на ръководен пост в някой регулатор?

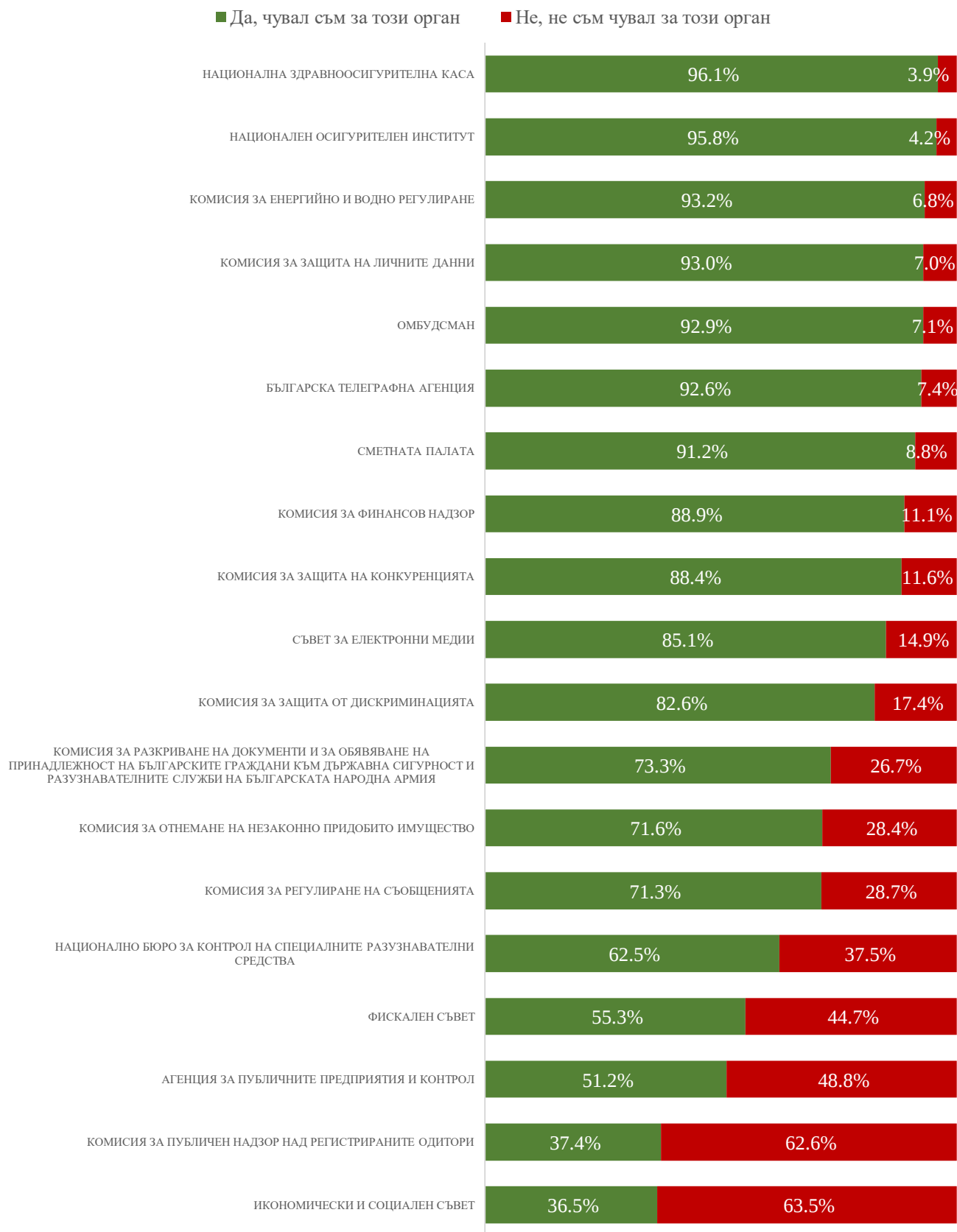
Именно такива почтени професионалисти с обществен авторитет, макар и не напълно независими са предпочитани от 38% от широката общественост. А 36% биха могли да „прегълтнат“ политическите и икономическите обвързаности, стига кандидатът да бъде почтен професионалист, който е независим. Това показва, че за широката общественост най-важните качества на кандидатите са почтеност и професионализъм.

III. Запознатост и оценка на работата на колективните органи, избирани от Народното събрание

Преобладаващата част от колективните органи, избирани от Народното събрание, биват разпознати от по-голямата част от широката общественост. Популярността на даден орган зависи в много голяма степен от неговото присъствие в публичното пространство, но също така и от това, до каква степен регулира отношения, които засягат всички граждани или е фокусиран върху теми и въпроси, които се отнасят до малки групи от обществото. Така например най-популярните са НЗОК, НОИ, КЕВР, КЗЛД, Омбудсмана, БТА, Сметната палата, КФН, КЗК, СЕМ и КЗД. Това са институции, които присъстват често в публичното пространство, отдавна са утвърдени в обществото и тяхната дейност засяга пряко или косвено почти всички граждани. Като цяло, изброените регулаторни органи са най-разпознати сред хората на средна възраст и по-високите възрастови групи, тези с по-високо образование и живеещите в столицата и в градовете. Изключение правят Комисията за защита на личните данни, Националният осигурителен институт и НЗОК, които са еднакво познати сред всички възрастови групи, дори и сред по-младото население. Най-малко познати сред широката общественост са Икономически и социален съвет и Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори. По-скоро в средата по степен на разпознаваемост в съотношение приблизително 50%:50% са Агенцията за публичните предприятия и контрол и Фискалния съвет.

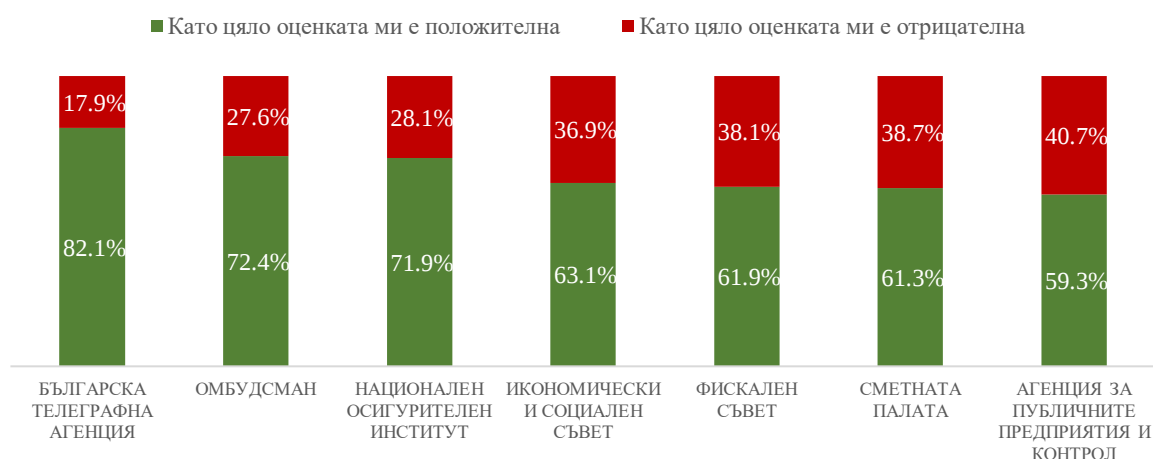
Две групи се отличават с по-ниска от средната запознатост – това са, от една страна, младите (във възрастовата група 18-30 г., а за някои органи слабата запознатост е характерна дори и за следващата възрастова група 30-39 г.). Те имат по-малък житейски опит и по-слаба информираност, поради което не познават добре посочените органи. Втората не толкова запозната група са хората с по-ниско образование (основно и по-ниско), безработните и като цяло хората с нисък социален и материален статус.

За кои от следните органи сте чували и за кои не?

Фигура 9 Оценка за работата на едноличните или колективни органи, избирани от Народното събрание (1)

Моля посочете каква е вашата оценка за тяхната работа?

Отделните органи в обхвата на настоящия анализ могат да бъдат групирани според обществените оценки за тяхната работа.¹ В първата група са институции, за които положителните оценки в една или друга степен доминират (над 55% положителни оценки, виж *Фигура 9 Оценка за работата на едноличните или колективни органи, избирани от Народното събрание (1)*) – това са БТА, Омбудсмана, НОИ, Икономическия и социален съвет, Фискалния съвет, Сметната палата и др. Във втората група са институции и органи, чиито положителни оценки са между 50% и 55% (виж *Фигура 10 Оценка за работата на едноличните или колективни органи, избирани от Народното събрание (2)*). Това са Комисията за защита от дискриминация, Комисията по досиетата, Националното бюро за контрол на СРС. В третата група са органи и институции, за които негативните оценки доминират. В тази група попадат КЕВР, КОНПИ, КЗК, КФН, СЕМ (виж *Фигура 11 Оценка за работата на едноличните или колективни органи, избирани от Народното събрание (3)*)

Разгледани в детайли оценките за отделните органи показват следната картина:

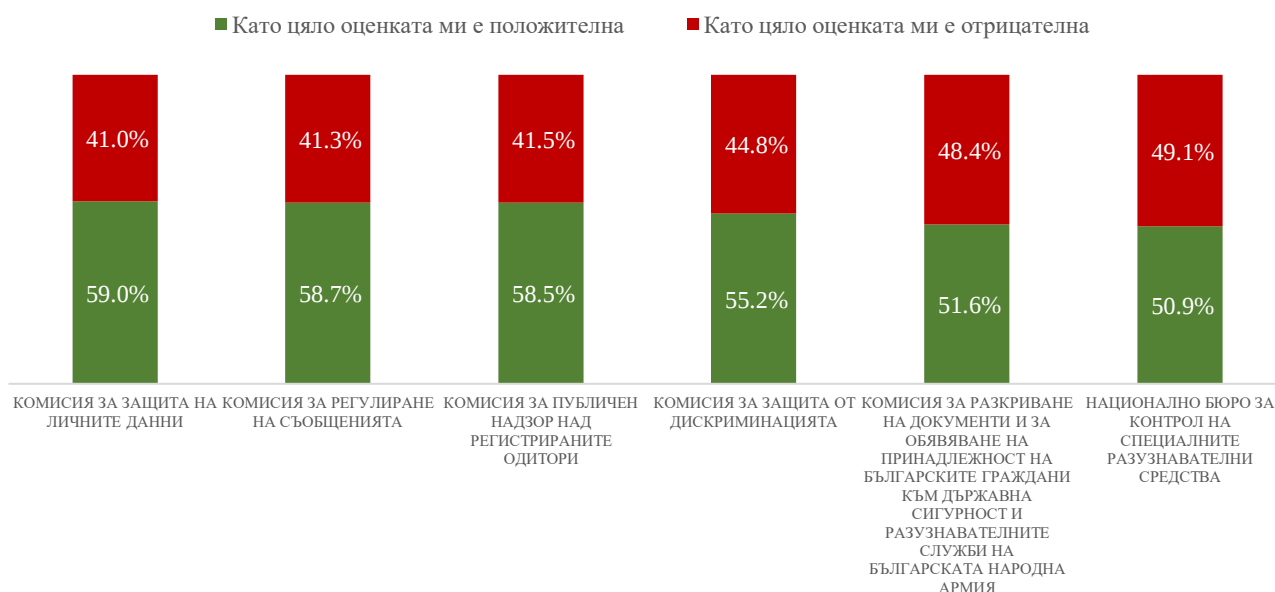
- Българската телеграфна агенция се откроява с най-висок дял на положителните оценки (82%). Лицата на възраст 30-39 години и живеещите в столицата са по-склони да дават негативна оценка за работата на БТА, но дори и сред тях положителните оценки доминират.
- Омбудсманът също се откроява с преобладаващо положителни оценки за работата си (72%). По-негативни оценки се наблюдават сред лицата със средно и по-високо образование, както и живеещите в столицата и областните градове.

¹ Оценките са дадени от лицата, които познават/чували са за тяхната работа и могат да изразят мнение.

- 72% от широката общественост оценява положително работата на НОИ, като делът на отрицателните оценки преобладават сред лицата на възраст между 30-69 години, мъжете и живеещите в столицата.
- Икономическият и социален съвет, Фискалният съвет и Сметната палата получават положителна оценка на работата си от около 60% от населението. Лицата на възраст 30-69 години, мъжете, лицата със средно образование и живеещите в столицата са по-склони да дават негативна оценка за тяхната работа. Интересно е да се отбележи, че Икономическият и социален съвет получава по-критични мнения сред хората на по-висока възраст (между 50 и 69 г.), които имат по-конкретни очаквания и интерес към анализиранияте от Съвета теми.

Фигура 10 Оценка за работата на едноличните или колективни органи, избирани от Народното събрание (2)

Моля посочете каква е вашата оценка за тяхната работа?

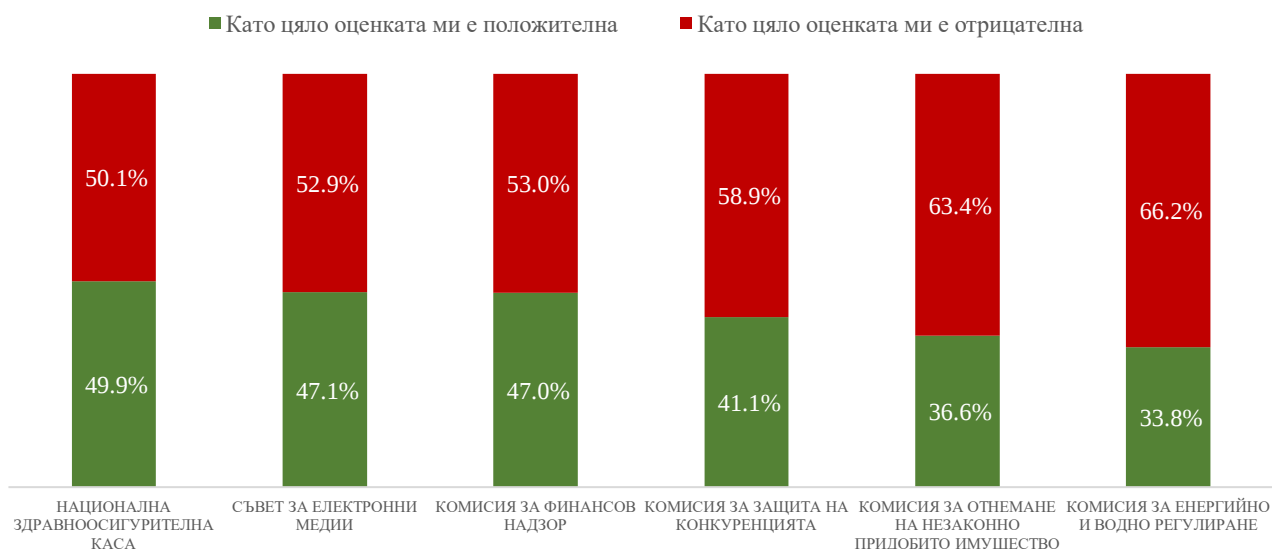

Около 59% от широката общественост поставя положителна оценка на работата на Агенцията за публичните предприятия и контрол, КЗЛД, КРС и Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори. Комисията за защита от дискриминацията получава положителна оценка от 55% от населението, а Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на българските граждани към държавна

сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия и Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства – от около 51-52%.

Фигура 11 Оценка за работата на едноличните или колективни органи, избирани от Народното събрание (3)

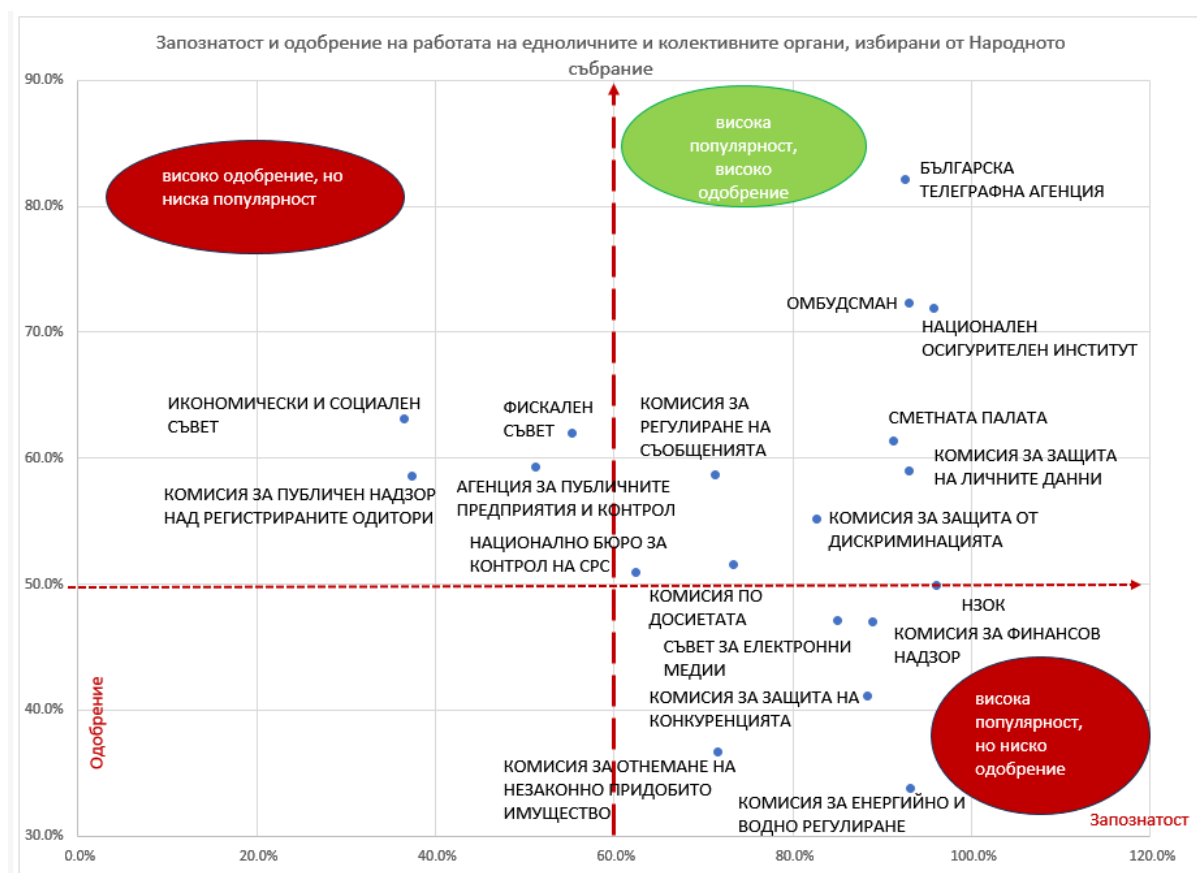
Моля посочете каква е вашата оценка за тяхната работа?

Сред останалите регулаторни органи преобладават отрицателните оценки за тяхната работа. С най-висок дял на отрицателни оценки е КЕВР (66%). Тези оценки отново преобладават сред хората над 30 години, мъжете, лицата с по-високо образование и живеещите в столицата и областните градове. Най-критични към работата на КЕВР са лицата над 40 години. В тези групи вниманието към разходите за отопление и изобщо към режимните на домакинството става по-чувствително, а от тук и очакванията за работата на този орган - завишени.

64% оценяват негативно работата на Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество, а 59% - работата на Комисията за защита на конкуренцията. Отрицателните оценки преобладават сред по-високите възрастови групи, мъжете, лицата с по-високо образование и живеещите в столицата. Най-критични към работата на КЗК са частните собственици. Във възрастов план мнението за работата на този орган се обръща и негативните оценки доминират над положителните при лицата на възраст над 40 години. Те стават отново положителни едва при хората над 70 години.

На база на резултатите от изследването могат да се обособят три групи органи. Първата са тези, които се ползват с висока популярност (над 60%) и с високо одобрение за работата им (над 50%). В тази група са често присъстващите в публичното пространство институции като БТА, Омбудсмана, Сметната палата, НОИ, КРС, КЗЛД, Комисия за защита от дискриминация, Комисията по досиетата и др. Във втората група са доста популярни, но с не много високо одобрение институции като НЗОК, КФН, СЕМ, КДК, КЕВР и КОНПИ. В третата група, с ниска популярност, но високо одобрение (сред хората, които ги познават), са специфични органи, за които широката общественост чува по-рядко и които присъстват спорадично в медиите. Това са Фискалния съвет, Икономическия и социален съвет, Комисията за публичен надзор на регистрираните одитори, Агенцията за публичните предприятия и контрол на СРС, Национално бюро за контрол на СРС, Комисия за отнемане на незаконно придобито имущество, Комисия за енергийно и водно регулиране, Комисията за защита на конкуренцията, Съвет за електронни медии, Комисия по досиетата, Фискален съвет, Икономически и социален съвет, Комисия за публичен надзор на регистрираните одитори.

контрол на СРС.

IV. Заключение

Преобладаващата част от широката общественост не е запозната в подробности с процедурите по избор на колективните органи, избирани от Народното събрание. Основните очаквания към тези процедури е да бъдат избрани приближени до

политическите сили лица, които биха обслужвали интересите на политическите сили, които са ги излъчили. Голяма част от населението очаква и да има много отлагания и скандали в процеса на избор и изобщо да не се стигне до избор.

По-голямата част от колективните органи, избирани от Народното събрание са добре познати от широката общественост. Най-популярните са НЗОК, НОИ, КЕВР, КЗЛД, Омбудсмана, БТА, Сметната палата, КФН, КЗК, СЕМ и КЗД. Сред най-одобряваните обаче са Българска телеграфна агенция, Омбудсмана, Национален осигурителен институт, Икономическия и социален съвет, Фискалния съвет, Сметната палата.